

ACADEMICIANUL VICTOR A. KOVARSKY - FIZICIAN, BIOFIZICIAN ȘI OM DE OMENIE

Dr. Boris FILIP

Au trecut mai mult de patru ani de la trecerea în neființă a celui care a fost Victor Anatolievici Kovarsky și care la 30 decembrie 2004 ar fi împlinit 75 de ani.

Victor Kovarsky împreună cu academicienii Tadeuș Malinovski, Sergiu Rădăuțanu, frații Sveatoslav și Vsevolod Moscalenco, Isaak Bersuker și Iurie Perlin sunt acea generație de fizicieni, care a dus faima republicii în lume. El a pregătit peste 20 de doctori și doctori abilitați în știință. A fost preocupat de mai multe domenii ale fizicii și biofizicii moderne.

L-am cunoscut pe la sfârșitul anilor 70, până atunci fiind convins că Victor A. Kovarsky este matematician de profesie. Aceasta pentru că el a predat matematica superioară și mecanica teoretică la Facultatea de mecanizare și hidroameliorare a Institutului Agricol din Chișinău, unde mi-am făcut studiile între anii 1967 - 1972. Am urmat specializarea la catedra de selecție și genetică, pe atunci condusă de tatăl său, Anatolii Kovarsky, renumit savant în domeniul ameliorării plantelor. Începând cu anul 1980, am avut norocul să lucrez ca biofizician la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe, avându-l ca șef de laborator și ca îndrumător științific pe Victor A. Kovarsky.

L-am cunoscut pe Victor A. Kovarsky într-o atmosferă degajată – la el acasă, unde am încercat cu tot dinadinsul să-l conving că modelul meu de structură secundară a ADN-ului în sistemele vii, care se deosebea de cel clasic al lui Watson și Crick, este un model veridic. Atunci mi-a acordat puțin timp, fiindcă se grăbea la o ședință, dar mi-a dat întâlnire pentru o altă dată pentru a continua discuția. Spre sfârșitul celei de a doua întrevederi, după ce a aflat mai mult despre interesele mele științifice din domeniul biofizicii, mi-a propus să trec la lucru la Institutul de Fizică Aplicată, propunându-mi pentru început postul de cercetător științific (deși aveam titlu științific și lucram secretar științific într-o asociație științifică de producție), iar după un an de încercare – cel de cercetător științific superior (și s-a ținut de cuvânt, deși pe acele timpuri era foarte dificil să obții un post de cercetător științific superior). Cântărind toate pro și contra, am acceptat propunerea.

Nu am regretat niciodată că am făcut acest pas, ci din contra. Aș putea spune că în timpul lucrului la Institutul de Fizică Aplicată am mai absolvit o universitate. Vreau să menționez în mod special că prin anii 1980 la Institutul de Fizică Aplicată se muncea mult și acolo domnea o atmosferă creativă de lucru. La crearea acestei atmosfere își aducea aportul și academicianul Victor A. Kovarsky. Nici o lucrare științifică nu era expediată spre publicare fără a fi examinată cel puțin la o ședință a vre-unui seminar științific. Pe atunci, în revistele științifice locale, de regulă, își publicau lucrările începătorii. Pentru susținerea tezei de doctor (doctor abilitat de astăzi) era necesar de avut cel puțin un rezultat de performanță mondială sau, cum spunea V. A. Kovarsky, “un rezultat de doctor”. El a ridicat ștacheta valorică a lucrărilor științifice la un nivel foarte înalt, în primul rând pentru sine și același lucru cerea și de la discipolii săi. Nu aș dori să comentez starea de lucruri care există azi în cercetare, însă trebuie de spus că aceasta se datorează nu numai lipsei acute de finanțe, ci și atmosferei de creație care lasă de dorit.

Nu m-aș încumeta să dau o apreciere a valorii cercetărilor științifice fundamentale realizate de Victor A. Kovarsky și discipolii săi în domeniul fizicii moderne, pentru că nu cunosc suficient domeniul. Despre ținuta valorică a acestora însă vorbesc elocvent numeroasele lucrări științifice ale autorului publicate în revistele științifice de circulație internațională și comunicările savantului la cele mai prestigioase foruri științifice de la Londra, Bristol, Paris, Roma, Praga, Moscova, Kiev, Sanct-Petersburg.

În cunoștință de cauză aș putea vorbi despre ceea ce a făcut academicianul Victor A. Kovarsky în domeniul biofizicii. Sunt fericit că am contribuit într-o oarecare măsură la inițierea lui în biologia moleculară, biochimia modernă, genetică. Pasiunea lui pentru biologie și, în special, pentru genetică și biofizică era într-un fel ereditară – a crescut într-un mediu de biologi din care făcea parte și tatăl său. Împreună cu acesta a publicat prima sa lucrare serioasă (în revistă științifică «Доклады Академии наук СССР»), care a fost și o primă încercare de a interpreta filogeneza (istoricul provenienței speciilor) unor plante de cultură, porumb și grâu, prin structura fină a spectrelor electronice și paramagnetice ale semințelor.

Un interes aparte a manifestat academicianul Victor A. Kovarsky față de emisia undelor electromagnetice, inclusiv UV, de către obiectele biologice, așa numita radiație mitogenetică. Spre sfârșitul vieții a reușit să publice o lucrare de sinteză, în care elucida în linii mari mecanismul generării undelor electromagnetice din spectrul vizibil și UV de către organismele vii. Autorul acestor rânduri a pus în evidență experimental, iar Victor A. Kovarsky a explicat din punct de vedere teoretic fenomenul transformării luminii vizibile în UV în obiectele biologice, rezultatele fiind apoi publicate în revista “Physics Letters”.

Reputatul savant era interesat și de interacția undelor electromagnetice cu obiectele vii sub aspectul aplicării în medicină, biologie și agricultură. A publicat și câteva lucrări serioase și înalt apreciate de comunitatea științifică de specialitate, în care a enunțat ipoteze privind mecanismele funcționării enzimelor și ale unor gene în sistemele vii. El a fost inițiatorul elaborării și promotorul tehnologiei de tratare cu lumină a furajelor de origine vegetală pentru nutriția puilor-broileri, cercetare care a fost dusă până la faza de construire și încercare a utilajelor de producție. În anii 1982-1984 Victor A. Kovarsky a fost organizatorul a trei conferințe importante în domeniul biofizicii, inclusiv a primei Conferințe Republicane de Biofizică.

Recitind cartea sa autobiografică “Săgeata timpului în viața mea”, editată cu un an înainte de trecerea în neființă, încep să-l cunosc și mai bine. A fost o personalitate remarcabilă, un om de omenie, un interlocutor și povestitor de excepție, înzestrat cu simțul umorului. Îmi aduc aminte cu o deosebită plăcere de timpul când la vreo conferință unională în orele de odihnă la un pahar de vorbă ne povestea nouă, celor tineri, multe din biografia sa bogată în evenimente. În ultimii ani de viață a avut probleme grave de sănătate, și-a pierdut cu totul vederea, dar a rămas lucid și a muncit practic până în ultima zi. Sunt fericit că în ultimii lui ani de viață am fost unul din cei mai apropiați colaboratori ai săi.

Prin acest memoriu aș dori să întorc ceva din datoriile, pe care le am față de amintirea celui care a fost savantul Victor Anatolievici Kovarsky, al cărui exemplu este demn să fie urmat și de generația tânără.